

George Orwell: Farma zvířat

Analýza uměleckého textu

Autor: GEORGE ORWELL (1903-1950)

Základní životopisná data

- narodil se 25. června 1903 v Motihari, Indie, zemřel 21. ledna 1950 v Londýně
- vl. jménem Eric Arthur Blair
- byl britským novinářem, esejistou a spisovatelem
- působil u policie v Barmě, kde poznal rasovou a společenskou nenávist
- pobýval v Paříži a Londýně mezi chudými obyvateli, zastával levicová stanoviska
- po roce 1936 se Orwell jako dobrovolník zapojil do španělské občanské války
- do roku 1940 psal Orwell recenze na knihy pro Nový anglický týdeník
- druhé světové války se neúčastnil kvůli vleklé tuberkulóze a v roce 1950 na ni zemřel

Život a doba

- Orwell zažil ve 30. letech 20. století vzestup totalitních režimů v řadě evropských zemí (např. Stalinovy strany bolševiků v Sovětském svazu, Hitlerovy nacistické strany v Německu), který vedl až k rozpoutání druhé světové války a poté k rozdělení světa na východní a západní blok.

Rok napsání díla:

- 1945
- V češtině vyšla poprvé již v roce 1946, ale po únoru 1948 se dostala na seznam zakázaných knih.

Výňatek

Celý den se mezi zvířaty povídalo, že starý Major, výstavní středně bílý kanec, několikrát oceněný ve své kategorii, měl v noci podivný sen, který chtěl vyprávět ostatním. Zvířata se tedy dohodla, že až pan Jones usne, sejdou se ve velké stodole. Starý Major (tak mu odjakživa říkali, ale na výstavy chodíval jako „Krasavec z Wellingdonu“) byl po celé farmě vážen natolik, že každé zvíře rádo obětovalo hodinu spánku, aby vyslechlo, co má na srdci. Major už byl ve stodole, natažený na vyvýšeném místě, na slámě pod lucernou visící z trámu. Bylo mu dvanáct let, a ačkoli v poslední době značně ztloustl a přerůstaly mu nikdy nestříhané kly, vypadal moudře a velkodušně a stále vzbuzoval respekt.

Zvířata se pomalu scházela a uvelebovala se podle svého vkusu. První přišli psi Bára, Janina a Haryk, pak prasata, která se zabydlela ve slámě hned před Majorem. Slepice se posadily na okenní rámy, holubi v podkroví, ovce a krávy ulehly vedle prasat a začaly přežvykovat. Dva tažní koně, Boxer a Lupina, přišli současně a opatrně se uložili, aby neublížili menším zvířátkům ležícím v slámě. Lupina byla statná, mateřsky vyhlížející klisna středního věku a Boxer obrovský hřebec, který měl sílu dvou koní. Bílý pruh na nose mu dodával přihlouplý výraz - nebyl opravdu příliš inteligentní, ale požíval všeobecné úcty pro svůj čestný charakter a obrovskou výkonnost.

Literární druh:

- epika

Literární žánr:

- antiutopický alegorický román s prvky bajky

Literární výrazová forma:

- próza

Dominantní slohový postup:

- vyprávěcí

Zasadit výňatek do kontextu díla:

- počátek knihy, kdy ještě žije Major a farmu spravuje pan Jones

Děj

Příběh se odehrává na poměrně malé farmě, kterou vlastní pan Jones. Na farmě jsou mimo pana Jonese také psi, kočka, prasata, ovce, krávy, koně, osel, krysy, holubi, kozy a kachny. Jednoho dne se pan Jones opil a zapomněl zvířata zavřít. Ta se sešla ve stodole a prase Major vyprávělo o revoluci, která jednou přijde.

Naučil zvířata zpívat píseň Zvířata Anglie.

Za několik dní zemřel, ale po jeho smrti se zvířata vzbouřila a vyhnala pana Jonese. Bylo to o Svatojánské noci poté, co jim opilý pan Jones nedal nažrat. Tím začala revoluce. Potom prasata oznámila, že umějí psát a číst díky vyhozeným slabikářům a že přejmenují *Panskou farmu* na *Farmu zvířat* a napsala na stodolu sedm příkázání, která zní asi takto:

- Každý, kdo chodí po dvou nohách, je nepřítel
- Každý, kdo chodí po čtyřech nohách nebo má křídla, je přítel
- Žádné zvíře nebude chodit oblečené
- Žádné zvíře nebude spát v posteli
- Žádné zvíře nebude pít alkohol
- Žádné zvíře nezabije jiné zvíře
- Všechna zvířata jsou si rovna

Ovce si to nedokázaly zapamatovat, a tak je prasata musela naučit jednodušší příkázání, které znělo: 4 nohy dobré, 2 nohy špatné.

Potom se zvířata pustila do prací na statku. Prasata se díky svojí inteligenci ujala vedoucích pozic. Vše jim začalo jít mnohem lépe než dříve. Podařilo se jim také v bitvě u kravína odrazit první útok lidí.

Za čas se narodila štěňata, ale hned po odkojení si je vzalo prase Napoleon na výchovu. Takhle to šlo dál, dokud další prase, Kuliš, nakreslil náčrt větrného mlýna. Napoleon byl proti už od začátku, ale Kuliš měl navrch. Když měl náčrt hotový, na pravidelném nedělním shromáždění mělo dojít k hlasování o jeho stavbě. Kulišovo nadšení zvířata uchvátilo, avšak před zahájením hlasování Napoleon náhle přivolal devět psů – dorostlých převychovaných štěňat – a vyhnal Kuliše z farmy pryč.

Zvířatům se to nelíbilo, ale bála se psů, a tak nic neříkala. Poté Napoleon rozhodl, že se mlýn začne stavět. Stavba byla obtížná, ale zvířata dělala, co mohla. Téměř dokončený mlýn shodila vichřice. Napoleon však prohlásil, že viníkem je Kuliš, který se uchýlil na sousední farmu a organizuje sabotáže. Následně byly veškeré nezmary přičítány Kulišovi. Řada zvířat byla obviněna ze spolupráce s ním a odsouzena k smrti.

Napoleonův pomocník, prase Pištík, měnil postupně příkázání. Upravená příkázání zněla asi takto: - Žádné zvíře nebude pít alkohol přes míru - Žádné zvíře nebude spát v posteli s povlečením - Žádné zvíře nezabije jiné zvíře bez důvodu - Všechna zvířata jsou si rovna, ale některá jsou si rovnější

Ovčí fráze po úpravě: 4 nohy dobré, 2 nohy lepší

Zvířatům to připadalo divné, ale Pištík jim říkal, že se pletou, že mají špatnou paměť. Nakonec zvířata uznala, že má pravdu. Mezitím došlo k dalšímu útoku lidí, při němž byl opět zničen téměř hotový mlýn.

Prasata postupně soustřeďovala větší a větší moc, až nakonec vládla v čele s diktátorem Napoleonem stejně přísně jako lidé. Přeúčila ovce jejich příkázání na: 4 nohy dobré, 2 lepší a začala chodit po dvou. Sedm příkázání nakonec změnila v jedno: Všechna zvířata jsou si rovna, ale některá jsou si rovnější.

Světová literatura 20. a 21. století

	<p>Příběh vrcholí hostinou, na které jsou společně prasata a lidé – delegace sousedních farmářů. Zvířata hostinu sklesle pozorují oknem. Lidé obdivují přísný režim, jaký prasata ostatním zvířatům nastolila a Napoleon slavnostně oznamuje přejmenování <i>Farmy zvířat</i> na <i>Panskou farmu</i>. Zvířata shledávají, že již nelze odlišit prasata od lidí.</p> <p>Tak autor uzavírá dějinný cyklus diktatura-revoluce-diktatura.</p>
Charakterizovat postavy a uvést jejich vzájemný vztah:	<ul style="list-style-type: none"> • Prasata <ul style="list-style-type: none"> ○ Major – Marx/Lenin ○ Napoleon – Stalin ○ Kuliš – Trockij (soupeřil po revoluci o moc se Stalinem, zasazoval se o industrializaci a elektrifikaci Sovětského svazu. Byl vyhnán Stalinem ze země, usadil se v Mexiku, kde byl zavražděn agentem Stalinovy NKVD.) ○ Pištík – propaganda, mistrně dokáže manipulovat s ostatními zvířaty, překrucuje a mění pravdu, pozměňuje fakta, špiní nepřátele, mlží a lže. • Psi – představují tajnou policii, která slepě plní rozkazy svého stvořitele - Napoleona. Psi jsou věrní a poslušní svému pánovi. • Koně – Boxer a Lupina – představují pracující lidi, kteří by pro myšlenku budování vlastního státu, kde jsou si všichni rovni, obětovali vlastní život. • Ovce – tupý dav, bez přemýšlení opakují naučené fráze, nemají názor, nechťejí ho mít, neptají se. Svým sborovým, hlasitým opakováním frází přehluší jakýkoli hlas odporu, protinázor. Jde o ideální materiál pro totalitní vládce. • Osel – Benjamin – představitel pasivního intelektuála, který zná pravdu a tuší důsledky, ale nevidí žádné východisko. Svou aktivitu považuje za zbytečnou, protože ovce přehluší jakýkoli vzdor a psi zničí kohokoli, kdo se postaví pánovi. Benjamin je pravděpodobně autorova sebereflexe. • Havran – Mojžíš představuje víru (křesťanství), která v totalitní společnosti ztrácí své místo, přesto se nedá zahubit. Víra v posmrtný život je revolucionářům na obtíž, když chtějí přesvědčit masu o nutnosti revoluce, která má zlepšit jejich stávající život. Vládnoucí vrstva, jež utiskuje zbytek společnosti, však víru podporuje, neboť víra pomáhá utiskovaným smířit se se svým údělem. • Slepice – jsou prvními rebely proti Napoleonovi. Ten totiž požadoval, aby snášely více vajec, která by se prodala lidem. Slepice na protest všechna vejce rozbíjely pádem z výšky. Napoleon nařídil odepření stravy, což odneslo 9 slepic. Historkou o nemoci pak bylo vysvětleno jejich úmrtí. • Lidé – představitelé kapitalistů, vykořisťovatelů. V druhé bitvě symbolizují Německo a Spojence.
Vypravěč	<ul style="list-style-type: none"> • er-forma
Kompozice	<ul style="list-style-type: none"> • chronologická
Časoprostor:	<ul style="list-style-type: none"> • Děj se neváže k žádné historické době ani reálnému prostoru; odehrává se v neurčené lokalitě vymezené prostorem farmy. V průběhu děje uplyne několik let.
Jazykové prostředky:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>metonymie</i> - vyslechnout, co má na srdci; požíval všeobecné úcty • <i>eufemismus</i> - nebyl opravdu příliš inteligentní, značně ztloustl

Světová literatura 20. a 21. století

Určení smyslu díla:	<ul style="list-style-type: none"> Varování před stalinskou hrůzovládou v Rusku v první polovině 20. století, varování před jakoukoli totalitní mocí.
Názvy dalších autorových děl:	<ul style="list-style-type: none"> světovou popularitu si získaly jeho alegorické antiutopické romány <i>Farma zvířat</i> a <i>1984</i> psal knihy o diktaturách komunistického typu Orwellovy knihy a eseje se týkají politiky, komentují život své doby a zabývají se sociálními tématy je považován za jednoho z nejlepších anglických esejistů v komunistickém Československu byl na seznamu zakázaných autorů
Téma totalitní společnosti v dílech jiných autorů:	<ul style="list-style-type: none"> Jevgenij Ivanovič Zamjatin: <i>My</i> Ray Bradbury: 451 stupňů Fahrenheita Pavel Kohout: Katyně
Další představitelé stejného období:	<p><u>Literatura s prvky sci-fi:</u></p> <p>John Ronald Reuel Tolkien (1892-1977)</p> <ul style="list-style-type: none"> Angličan, narodil se v JAR účastník 1. světové války oxfordský profesor staroangličtiny filolog čerpal ze středověkých eposů tvůrce „tolkienovského kultu“: <i>Hobit</i> (1937), <i>Pán prstenů: Společenstvo prstenu, Dvě věže, Návrat krále; Silmarillion</i> r. 1972 obdržel od královny Alžběty II. Řád britského impéria <p>Clice Staples Lewis (1898-1963)</p> <ul style="list-style-type: none"> Ir, Tolkienův kolega a blízký přítel profesor anglického jazyka na Oxfordu křesťansky zaměřený, víra ovlivnila jeho dílo autor sedmidílného románu <i>Letopisy Narnie</i> <p><u>Anglická literatura mezi válkami:</u></p> <p>John Galsworthy (1867-1933)</p> <ul style="list-style-type: none"> prozaik, dramatik, držitel Nobelovy ceny (1932) vystudovaný právník, cestoval po světě ve svých dílech analyzuje anglickou společnost celé dílo věnoval rodině Forsytů z viktoriánské doby: <i>Sága rodu Forsytů</i> - trilogie, <i>Moderní komedie</i> - trilogie, <i>Konec kapitoly</i> <p>George Bernard Shaw (1856-1950)</p> <ul style="list-style-type: none"> Ir, dramatik, prozaik, kritik, esejista úředník v realitní kanceláři 1925 Nobelova cena mistr satiry a vtipu <i>Pygmalion, Caesar a Kleopatra, Svatá Jana</i> <p>→ zakladatel moderního dramatu</p>
Adaptace díla:	<ul style="list-style-type: none"> film: dva animované filmy z roku 1954 a 1999

Světová literatura 20. a 21. století

	• divadlo: např. Moravské divadlo Olomouc• audiokniha: naposledy v roce 2021 v podání herce Petra Čtvrtníčka